

Beiteplan for Jomfruland

av
Knut Volland

Norsk
Landbruksrådgiving Østafjells

Forord

Norsk Landbruksrådgiving Østafjells har vært engasjert av Fylkesmannen i Telemark for å utarbeide en beiteplan for Jomfruland. Anne Aasmundsen har vært oppdragivers kontaktperson for oppdraget.

Prosjektgruppa for beiteplan har vært aktive medspillere. Det har vært arrangert 2 møter sammen med dem, et innledningsvis og en hvor deler av planen ble presentert og diskutert. Vi trekke fram Viggo Nicolaysen som har vært en god støttespiller kjentmann og historien, Pål Henne som bidragsyter og framskaffing av data og ikke minst Torstein Kiil som pådriver. Vil også nevne de tre husdyrbrukerne Arne Olav Løkstad, Jens Halvor Jensen og Bente Jore med den positive holdningen de har for å finne gode løsninger.

Jeg har vært 5 turer på Jomfruland i 2017 og har fått oppleve å se beiten og øya både vår, sommer, høst og seinhøstes. Det har vært store kontraster ikke minst med hensyn til mengden folk, men også beitekvaliteter. Tidlig mai ved løvsprett og hvitveis eldorado, til svært tørre beiter i juli. I september var det igjen frodige beiter. I november var det utrolig stille på øya. Beitedyra var tatt hjem og føltes nesten aleine. Det var ikke folk å se.

Vil takke for oppdraget.

Atrå den 30.11. 2017

Knut Volland

Rådgiver

Innholdsfortegnelse

Landbruket på Jomfruland	4
Jordsmonn	4
Klima	4
Beitesesongen	4
Beitedyra	5
Storfe	5
Sau	5
Hest	5
Krav til beite - beitekapasitet	5
Tilvekst på dyra	6
Ressursgrunnlaget	6
Avbeitingsgrad	7
Beitetrykk	7
Grågåsa – vanskeliggjør husdyrholdet og beitingen.	8
Gjerding	8
Permanent elektrisk gjerde.	8
Netting gjerde.....	9
Valg av gjerdetype.....	9
Fôringsplasser.....	10
Vanningsplasser.....	10
Jomfruland – Utvalgt kulturlandskap – Nasjonalpark	10
Inndeling av beiteområder	10
Beskrivelse av det enkelte beiteområdet utfra agronomiske vurderinger	13
Hvor mange beitedyr er det plass til på Jomfruland	15
Forslag til beiterækkefølge	15
Begrensninger i bruk.	15
Foreslått beiterækkefølge i utmarka på Jomfruland	16
Inngjerding av beitene på Jomfruland.....	18
Tiltak	18
Kostnader på tiltak.	22
Andre tiltak.....	28
Beitepussing	28
Tilsyn i beitesesongen.	28
Beitelag.....	28
Informasjonsskilt	28

Beiteavtaler.....	28
Vannposter.....	29
Oppsummering.....	29
Vedlegg 1. Eksempel på plakattekst fra Langøya.....	30
Vedlegg 2. Mal beiteavtale Norges Bondelag.....	31

Landbruket på Jomfruland

Det har vært drevet landbruk på Jomfruland i århundrer, ja kanskje i tusen år uten at vi vet noe sikkert om det. Etter de tellinger som er gjennomført i alle fall fra 1700 tallet og framover har det alltid vært storfe og hest. Småfeholdet har vært litt mer vekslende. Tidligere var det drift på alle gardene, mens det i dag er aktiv drift på 3 gårder. En med melkeproduksjon, en med hest og en med ammeku og villsau. Det var i 2016 (hentet fra søknad om produksjonstilskudd) 7 melkekyr, 25 ammekuer, 66 øvrige storfe, 28 hester, 112 sau og lam, 2 geiter og 1 lama. I henhold til søknad om produksjonstilskudd er det 416 daa fulldyrka mark, 74 daa overflatedyrka mark og 97 daa med innmarksbeite som er i drift. I tillegg beites utmarka.

Jordsmonn

Det meste av arealet på Jomfruland er strandavsetninger som består av usortert masse fra silt/leire til blokker (stein). Noen av disse stedene består av bare rullestein. I tillegg finnes det noen områder med randmorene og tykt morenelag som også består av usortert masse i alle fraksjoner, men alle tre typene består av mye grove sorteringer. Det er også områder med vindavsetninger som i området ved Kubukta/Djupodden og et område sør på Øytangen. Disse består av finsand og silt. Hele øya har stor infiltrasjonsevne, dvs at den kan karakteriseres som tørkesvak. I undergrunn ligger det leire.

Klima

Nedbørnormalen (1961-1990) for Jomfruland er 952 mm pr år hvor februar-juli (49-70 mm pr mnd) er de mest nedbørsfattige månedene og august-november (95-125 mm pr.mnd) er de mest nedbørsrike. Forbruket av vatn kan i perioder hvor det er varmt og vind, være opp i mot 5 mm pr døgn. Når jorda er grovkorna og har liten evne til å holde på mye vann, vil vekstene med noe grunt rotsystem fort tørke bort. Nedbørnormalen for 1971-2000 viser ingen endring på nedbøren. I klimaprofil for Telemark fra 2016 (Meteorologisk institutt) er det spådd mer nedbør i året. Økningen vil først og fremst komme vinterstid og ingenting sommerstid. Med forventa økt temperatur i framtida, vil derfor faren for tørke i vekstsesongen bli større.

Temperaturnormalen for perioden 1961-1990 viser en gjennomsnitt på 6,9 grader og nye tall som er utgitt av meteorologisk institutt for perioden 1971-2000 viser en stigning på 0,4 grader til 7,3. Nye normaler vil sannsynligvis vise en ytterligere økning.

Klimaendringene påvirker vekstsesongen lengde. Det er registrert på noe ulikt vis, men ved hjelp av satellittbilder kan en måle fotosynteseaktivitet på landvegetasjon og få et mål for både vekststart og vekstavslutning. Direktemålinger har vist at i det 20 århundre har vekstsesongen blitt øket med 20 dager (12 på våren og 8 på høsten). Vanlig brukte kriterier for start av vekstsesongen er 5 dager med mer enn +5 °C om våren og tilsvarende om høsten for vekstavslutning med 5 dager med mindre enn 5°C i snitt for døgnet. Døgn med frost kan endre litt på beregningen.

Beitesesongen

Beiteperioden på Jomfruland er bestemt å vare fra 15 mai til 15 oktober. Denne gjelder for fellesarealer i utmark og innenfor nasjonalparken og da må hyttefolk og turister forholde seg til at det er beitedyr. Eget innmarksareal har selvfølgelig ikke denne begrensningen. Villsauen går ute hele året og har brukt store deler av øya. Dette har både positive og negative effekter. Den positive er at "vinterbeite" er med på holde vegetasjon nede og holde arealene i større grad åpne. Den negative effekten er at de trekker mot hus, hytter og hager og beiter på blomster, busker og trær. Gode gjerder og lukka porter vil redusere problemet slik at beitingen kan styres.

Beitedyra

De ulike beitedyr har en ulik preferanse i forhold til beiting av ulike planter. Dette kan med fordel utnyttes til fordel for bedre avbeiting og hindre framvekst av planter som etter hvert kan dominere beitet og redusere verdien av det. Sauen beiter f.eks. graset rundt kurukene. Sambeiting kan i prinsippet foregå på to måter. Enten kan de gå samtidig å beite på samme areal eller de beiter til ulik tid. Det har stort sett vært problemfritt at dyr fra ulike grupper beiter samtidig. Mest vanlig er storfe og sau eller hest sammen med sau. Sambeiting er positivt for både dyr og beite. Det er registrert mindre innvollssnyltere ved sambeiting og økt tilvekst på dyra.

Storfe

Storfe bruker tunga til å samle inn graset og det blir delvis dratt av og delvis biti av med fortennene i underkjeven. Storfe beiter derfor ikke like snaut som sau og hest og er avhengig av at beitet er kommet noe lenger ved beiteslipp, minst 8-10 cm. Storfe prioriterer først og fremst gras og urter, men kan også beite en del lauv og halvgras. Storfe kan være ganske selektive på hvilke planter de velger å beite på. Av lauv i utmark er det bjørk, osp, rogn og selje er de mest prioriterte, men her er det forskjell mellom raser. Aberdeen Angus og Hereford er middelstunge dyr med god appetitt på lauv og kratt og kjent for å rydde i kulturlandskapet. Ellers er tilvenning og mordyras opplæring av kalven viktig med hensyn til valg av beiteplanter.

Sau

Sauen har en kløvd og lett bevegelig overleppe som gjør at den kan plukke de plantene den ønsker å spise bedre enn storfe. Sauen kan også i langt større grad bare velge plantedeler om den ønsker det. Sau snaubeiter mer enn storfe. Sau er den store 'urtespiseren' blant beitedyra, men er også glad i gras. Beiter også lauv og prioriterer ofte de samme artene som storfe. Enkelte saueraser som f.eks. villsau beiter også på lyng og kan gnage bark i vanskelige perioder. Sauen kan slippes tidligere på beite enn storfe da den plukker mer og er ikke avhengig av et så samla plantedekke. I og med at den plukker mer enn storfe, vil sauen ha et større effektivt beiteareal innenfor beiteområdet enn storfe.

Hest

Hesten er til forskjell fra de andre beitedyra ikke en drøvtygger. Den har liten mage, men fordøyer fôret i tarmen. Den er ikke like god til å fordøye fiberrikt fôr så mer av det kommer ut igjen som ufordøyd. Hesten må ha flere beiteøkter i døgnet da den har mindre kapasitet til opptak av fôr, enn drøvtyggere. Hesten av tenner i både over og underkjeven og har evnen til å beite graset langt ned. Hesten tar også sølvbunka. Hest kan ete noe lauv, men her er det nok forskjell på raser. Vekselbeite med andre dyr kan også være viktig særlig hos unghest for å redusere innholdet av mage og tarmparasitter i beitet. Vraker lett gras nær gjødselruker både fra egen avføring og andre dyr sin.

Krav til beite - beitekapasitet

Dyr i produksjon har større behov for fôr enn dyr som bare trenger vedlikeholdsfôr. Sau med lam, ammekuer med kalv, ungdyr i vekst, hest som nyttes til ridning eller anna fysisk arbeid har behov for mer energi og protein enn ammekuer og melkekuer som ikke melker, voksne hester og voksne sauer uten lam. Disse kan med fordel brukes til å pusse beiter og presses til hardere nedbeiting også av mindre smakfulle beiteplanter. Krav til gode beiter er størst på vår og forsommer og minst på høsten for mordyrerne.

Tilvekst på dyra

En måte vurdere beitekvaliteten på er etter tilvekst på dyra. Nedkvitne.al har satt opp en grov vurdering på beitekvaliteten på naturlig beite vurdert på grunnlag av vektøkning hos lam og kviger.

Beitekvalitet	Vektøkning, g/dyr/dag	
	Lam	Kviger
Svært god	>300	>500
God	250-300	400-500
Mindre god	200-250	300-400
Dårlig	<200	<300

Rase betyr mye. Villsau har dårligere tilvekst enn f.eks Dala (Norsk Kvit) og Spelsau på samme beite. Tilsvarende er det forskjell mellom storferaser.

Som **svært god beitekvalitet** er tidlig vårbeite av eng (gjødsla og ugjødsla), samt gjødsla beite utover i sesongen.

Som **god beitekvalitet** er tidlig vårbeite av naturbeitemarker og kanskje gjenvekst av gjødsla slåttemarken om høsten.

Som **mindre god beitekvalitet** er gras som er i blomstring, men fortsatt er grønt og gjenvekst av ugjødsla mark

Som **dårlig beitekvalitet** er tørkeskadd beite og beite som har kommet langt i utvikling og begynner å gulne. Beite sein høst og vinter.

Ressursgrunnlaget

En annen måte er å beregne ut fra ressurs grunnlaget. Pehrson (1992) sine tilrådninger til dyretall pr ha på ugjødsla vår og sommerbeite er gjengitt i tabellen nedenfor. Legg merke til at det er bare halvparten av dyretallet på tørt naturbeite i forhold til frisk naturbeite. Disse tallene er beregnet ut fra effektivt beiteareal, og kan på skogsbeite på Jomfruland være vanskelig å tallfeste. Også nedbør i vekstsesongen kan være forskjellig og påvirker selvfølgelig avlingsmengden.

	Tørt naturbeite dyr/ha	Friskt naturbeite dyr/ha
Kviger og kasterat < 1 år (kalver)	2	4
Kviger og kasterat > 1 år	1	2
Gjeldkyr (ca 600 kg)	1	2
Ammeku m/kalv	0,7	1,5
Sau med 2 lam	3	6
Hest	1,5	3

Utover sommeren avtar veksten hos plantene samtidig som fôrbehovet øker etter hvert som kalver og lam blir større. En må faktisk regne med dobbelt så stort areal til hver dyregruppe på ettersommer/høst. Alternativt må en inn med tilleggsfôring. Dersom det inntreffer tørke i tillegg kan arealbehovet øke ytterligere og behovet for tilleggsfôring kommer tidligere.

Gjødsling av beiter øker både avlingsmengden og proteininnholdet i fôret. Innenfor nasjonalparken er det forbud mot nitrogengjødsling da dette stimulerer grasvekst på bekostning av andre planter. Utenfor nasjonalparken, på egne innmarksarealer, kan arealene drives på tradisjonell måte med gjødsling i henhold til gjødslingsplan.

På noen områder utenfor nasjonalparken er det laget skjøtelsesplaner for. Disse har verdier en ønsker å ta vare på og har begrensninger i forhold til bruk bl.a. gjødsling.

- Nordjordet, en artsrik slåttemark på 10 daa vurdert som et område med stor nasjonal verdi (A). Det anbefales sein slått og etterbeiting på høsten på dette arealet. Dette arealet ligger utenfor definert beiteområde, men er kommentert spesielt seinere i rapporten.
- Haganejordet (13 daa), er en artsrik havstrandeng ned mot sjøen nord for Tårnbukta. Verdien er noen mindre (B). Også dette arealet anbefales det litt sein slått med etterbeiting på seinsommer/høst.
- Kubukta (67 daa) er en artsrik naturbeitemark med tørrenger og noe frodigere i skogen som er en del av arealet. Arealet anbefales beita med storfe. Bør beites tidlig (15 mai), slik at arealet er nedbeita før turistsesongen starter. Kubukta er mye brukt som badestrand i ferietida. Trenger ordentlig inngjerding. Arealet er vurdert som et område med B verdi.
- Østre Saltstein (daa), er en artsrik naturbeitemark som ligger på yttersida av øya. Begge de to siste er tatt inn som en del av beiteplanen.

Avbeitingsgrad

Den siste måten å vurdere beitemengde og beitetrykk på, er avbeitingsgraden. Alle beiteplanter har best smaklighet og størst næringsinnhold på et tidlig beitestadium. Ønsker en god avbeiting med færrest mulig dyr må en starte beiting tidlig. Tidlig avbeiting vil også gi best og raskest gjenvekst. Ved seinere beiteslipp vil det normalt bli stående igjen flere vraka planter. Ønsker en fortsatt god avbeiting må antall dyr økes (større beitetrykk) og ved flere dyr spises det fôr med mindre smaklighet og næringsinnhold. Svært godt avbeita områder tyder på stort beitetrykk. Stort beitetrykk kan være viktig for at dyra skal ta mer lauv og holde kulturlandskapet mer åpent, men det setter også større krav til gjerder.

Beitetrykk

Med beitetrykk forstår vi antall dyr x antall dager pr daa eller areal.

Lite beitetrykk; Gir sein avbeiting, redusert tilvekst av beite, og mye vraka beiteplanter. På sikt vil arealet produsere dårlig. Få dyr pr arealenhet.

Middels beitetrykk; Bedre avbeiting, mindre vrakpanter. Flere dyr pr. arealenhet

Høyt beitetrykk; Rask avbeiting, mange dyr på kort tid. Ved å nytte denne metoden får en god avbeiting, raskere gjenvekst, men må flytte dyra oftere og gir større arbeidsbehov.

Tidlig slipp på beite gir bedre avbeiting enn ved sein slipping. Som følge av dette vil jeg si at jo seinere beiteslipp dess flere dyr (større beitetrykk) bør man ha. Generelt vil jeg anbefale mange dyr på beite samtidig og regulere med antall dager. Godt nedbeita arealer tyder på høyt beitetrykk. En skal imidlertid være oppmerksom på for høyt beitetrykk på fattig/tørr mark. Det kan føre til at det dårlige beitegraset finnskjegg brer seg.

Grågåsa – vanskeliggjør husdyrholdet og beitingen.

Gås på Løkstad i juli

Store mengder gås invadere øya både vår og sommer. Den fulldyrka jorda blir sterkt nedbeita og arealene blir forurensa av skit fra fuglene. Det skaper store problemer for fôrdyrkingen. Det er grågåsa som pr i dag utgjør det største problemet og antallet fugler er i sterk økning. Grågåsa er en planteeter og spiser urter, bær og røtter. Den liker proteinrikt fôr noe som gjør at grasbeitene er godt likt. Mye tyder på at timotei, engsvingel og raigras er spesielt godt likt, men ser også at plener blir beita og andre grasarter er også attraktive. Grågåsa kommer tidligere nå enn før (mars - april) og inntar beitene. Allerede i april legger

grågåsa egg. Det ser ut til at grågåsa beiter hele vekstsesongen, og særlig mye ungfugl midtsommers. Det er laget egen forvaltningsplan for grågåsa (Forvaltningsplan grågås - Bamble og Kragerø kommuner 2013-2017) og den foreslår flere tiltak hvor ordinær jakt, sinking og punktering av egg er de viktigste.

Grågåsa har blitt et så stort problem at en av grunneierne vurderer å måtte redusere antall husdyr da han ikke klarer å produsere nok fôr.

Gjerding

Gjerding mellom de ulike beitene skal skje med permanente gjerder. Oppdeling innenfor de ulike beitene kan ved behov gjøres med midlertidige elektriske gjerder.

Det er et virvar av gjerder på øya i dag. Netting, strømtråder (2 eller 3), tregjerder og steingarder. Mange av den er slitt og trenger reparasjon eller byttes ut. Steingardene er ofte lave og når dyr er sultne og tørste gjør de hva som helst for å passere dem. Ikke minst er villsau spretne og det er fort at stein raser av muren. Vedlikehold av steinmurene bør gjøres som et tiltak for å ta vare på særpreget til Jomfruland og kulturlandskapet, men som permante gjerder bør en satse på permant elektrisk gjerde eller nettinggjerde.

Mange av gjerdene har i dag liten misjon. De er fra den gangen det var mange garder i drift og alle gjerda inn sin teig. I dag er det betydelig større teiger.

Permanent elektrisk gjerde.

Er billigere og raskere å sette opp enn nettinggjerde. Levetida kan være like lang for et strømgjerde som for et nettinggjerde om det er riktig satt opp.

Et permanent elektrisk gjerde må strammes mer enn nettinggjerde. Stauren må stå godt. Rette strekk er en fordel. Slike gjerder krever derfor en mer gjennomtenkt trasè. Er gjerdetraseen kupert kan det være vanskelig å få god strekk på tråden. Stauren kan lett bli dratt opp. I hjørner, ved svinger og endestolper må det settes opp gode avstivere.

Strømgjerde er mest en psykisk sperre. Det er viktig at dyra læres opp fra de er små, for at de skal få respekt for strømmen. Når ulla blir tjukkere vil strømmen miste noe av sin effekt.

Permant elektrisk gjerde kan brukes til alle typer dyr. Antall tråder og høyde på trådene må tilpasses behovet.

Type dyr	Antall tråder	Forslag til tråd høyde i cm
Storfe	1-2	50 + 90 cm
Sau og geit	Inntil 4 tråder	30 + 50 + 70 + 90
	Alternativt om lamma kryper under nederste tråden er;	10 + 35 + 65 + 85
Hest	2-3 tråder	60 + 90 + 120

Det anbefales trykkimpregnerte runde stolper med 3-6 m avstand. Diameter på stolpene anbefales 8 cm og 14 cm ved avslutning, hjørner og oppstrammingspunkter. God jording er en forutsetning for at strømgjerder skal fungere. Dess sterkere apparat en bruker jo bedre må jordingen være. Det er anbefalt minst 3 jordspyd av en meter lengde hver. For å få god jording er det viktig at jorda er fuktig der jordspyda står. Det anbefales minst 2,5 mm forstektståltråd da den er sterk og tåler mer enn vanlig tråd.

Alle elektriske gjerder langs offentlige veier må merkes.

Netting gjerde.

Nettinggjerde er et mer fysisk stengsel enn elektrisk gjerde. Krav til stolper, både størrelse og dybde de bør plasseres i, er minst like stort for nettinggjerde som for permanent elektrisk gjerde.

Avstanden mellom stolpene er også kanskje noe kortere. Det brukes 8 cm stolper på strekka og 14 cm stolper der det er retningsendringer eller ved porter. Alternativ til porter er ferist ved veier, noe som blir brukt flere steder på Jomfruland også i dag.

Netting fås i flere kvaliteter. Vanlig netting vil strekkes og sige. Mye snø eller dyr som legger seg på gjerdet og presser det ned, forsterker denne effekten. Det siger også på grunn av sin egenvekt. Slike gjerder blir ikke fine, men de kan fortsatt være effektive stengsler. Det finnes nett som er laget av strekkfast stål (high tensile) som har langt større styrke enn vanlig og siger ikke på grunn av egenvekt. Disse tåler større belastning, over dobbelt så mye som ordinær sauenetting. En skal ikke se bort i fra at på områder med så mye turister, kan det bli klatra på gjerdene. Hest og storfe kan være harde med gjerdet dersom de lener seg over for å hente fôr på andre sida. I slike tilfeller kan det være aktuelt med en overtråd med eller uten strøm over nettingen for å hindre dette.

Innenfor nasjonalparken og i et utvalg kulturlandskap som Jomfruland er, er det viktig for det estetiske og for helhetsinntrykket av området at gjerdene ser ordentlig ut, og at dyrene holder seg innenfor beite og beitene blir godt nedbeita.

Valg av gjerdetype.

Trur det viktigste poenget under valg av gjerdetype er behovet for tilsyn og vedlikehold. Etter uttale fra bøndene sjøl er det største problemet å ha den daglige oppfølgingen av at alle dyra er innenfor gjerdene. Det er derfor viktig å ha et så enkelt opplegg som mulig, selv om det faller dyrere å etablere. Valget faller på nettinggjerde. Der gjerde skal gå ut i sjøen, bør det permante gjerde avsluttes inne på land der det ikke påvirkes av bølgene og heller velge et alternativ lengst ut mot sjøen som er lettere å reparere. Kraften fra bølgene klarer en ikke å motstå med mindre en støper en betongmur var erfaringen fra Vestlandet.

Fôringsplasser

Det er aktuelt i perioder med lite beite å tilleggsfôre dyr. Det er først og fremst rundballer som det er aktuelt å bruke som tilleggsfôr. Rundt slike fôringsplasser vil det alltid bli fôrsøl, det blir opptråkka og mye husdyrgjødsel. Plassen må legges på et tørt og sjøldrenert område som er lett tilgjengelig med traktor, og utenfor nasjonalparken. Kanskje denne fôringen skal skje på eget areal.

Vanningsplasser.

Det er kommunalt vann på Jomfruland med et nedgravd nett med faste uttak. Det er mulighet for å lage nye uttak evt. koble seg på eksisterende uttak og lage vanningsplasser. Kommunen kunne ta ansvar for dette for å være sikre på at det ble gjort på en ordentlig måte. Innenfor nasjonalparken må det søkes om lov.

Jomfruland – Utvalgt kulturlandskap – Nasjonalpark

Jomfruland er et utvalgt kulturlandskap, et av to i Telemark. I tillegg har deler av øya også blitt en del av den nye Jomfruland nasjonalpark. En viktig forutsetning både for utvalgt kulturlandskap og nasjonalparken er at det er beitedyr på øya som kan holde kulturlandskapet og arealene i hevd. Samtidig settes det strenge restriksjoner på driften av arealene. Det er forbud mot gjødsling, noe som reduserer avling og kvalitet på beitegras og som påvirker tilveksten på dyra negativt. Arealene skal i aller helst beites og ikke slås slik at flere av bøndene må høste vinterfôret sitt på fastlandet. I utmarksbeitene er det ikke tradisjon for gjødsling og er derfor heller ikke aktuelt.

Innenfor nasjonalparken må det også søkes om oppsetting av permanente gjerder. En må gå ut fra at enkle reparasjoner kan utføres uten godkjenning.

En del av arealene settes det også krav til beitetidspunkt samt noen begrensninger på hvilke type dyr som skal beite hvor. Det er også et ønske om at arealene skal være godt nedbeitet. Det kan i enkelte tilfeller være vanskelig å få til den optimale løsningen, men en må prøve å tilpasse det best mulig. Ingen år er like, så det vil alltid være behov for årlig tilpasning. Det kan også hende at det på sikt er aktuelt å endre opplegget i tråd med klimaendring og endring av dyretall og typer.

Tidligere var det drift på mange gårder, alle med husdyr. Det medførte at det var større press på utmarka. Vegetasjonen ble holdt nede da det også var større behov for vedfang enn i dag. Det skjer en gjengroing. Det er et stort behov for manuell rydding og et stort beitetrykk for å holde arealene så åpne som mulig.

I arbeidet med å lage beiteplan for Jomfruland er del av jobben og avgrensning området. I denne planen har jeg i stor grad utelatt innmarka. Den blir brukt til slått og beite. Opplegget på hver gård må der tilpasses årets drift i forhold til behovet for vinterfôr og behov til beite til egne dyr.

Utmarksbeitet betrakter jeg som et fellesareal som skal driftes av fellesskapet gjennom Jomfruland Landbrukslag. Med dagens husdymengde er det en produsent som har brorparten av dyra i beitet. Området omfattes av areal både innenfor og utenfor nasjonalparken. Hele øya er innenfor Utvalgte Kulturlandskap. Det setter selvfølgelig et ekstra press på dyreeierne for å holde kulturlandskapet i hevd.

Inndeling av beiteområder.

Ved inndeling av beiteområder har jeg prøvd å ha inndelingen så lik tidligere opplegg som mulig slik at en bruker eksisterende gjerder. Det er mange hytter og ferdsselsveier innenfor beiteområdet. Jeg har prøvd å tilstrebe at veier forblir åpne og at den trafikken som har foregått på disse kan fortsette.

De aller fleste av hyttetomtene er inngjerdet, og jeg regner med at de som ikke har gjort det, ikke bryr seg. Mange har nok laget gjerde tilpassa storfe og at sauene kan smette gjennom. Det kan fort bli et konfliktområde.

Jeg har foreslått å dele utmarka på Jomfruland inn i 5 ulike beiter. Det er viktig at disse teigene er så godt inngjerda at dyrene holder seg innenfor dette arealet, slik at en kan styre beitepresset til ønska nivå. Mellom områdene må det være porter slik at det er lett å flytte dyr fra et område til et annet.

Området avgrenses i stor grad av Hovedveien på vestsida og havet på østsida. Det er et ønske om at dyra skal beite strandsona på yttersida av øya.

Arealene på teigene varierer fra i underkant av 80 daa til over 700 daa. Se kart for oversikt over de 5 områdene.

Tabellen nedfor viser arealfordeling i de ulike beiteområdene.

Teig nr	Totalareal i daa	Areal med kratt og skog	Innmarksarealer
1. Løkstad/Skadden	Ca 450	Ca 82	31
2. Kubukta/Djupodden	Ca 77	22	33
3. Sentralområdet	Ca 725	Ca 370	
4. Decca /Ankerplassen	Ca 184	Ca 111	21
5. Øytangen	Ca 418	Ca 225	67

Det er vanskelig å anslå eksakt arealfordeling innenfor de enkelte områder og hvor mye de produserer. Beregningen blir litt skjønnsmessig. Med tanke på sesongen 2017 var store deler av juli uten produksjon da det var svært tørt, mens det var friske gode beiter når regnet kom i august og utover.

Inndeling av beiter på Jomfruland.

Beskrivelse av det enkelte beiteområdet utfra agronomiske vurderinger

1. Løkstad-Skadden

Tørre beiter i juli

Et stort område, men mesteparten av arealet er uten beiteverdi. Området på yttersida øst for dyrkamarka på Løkstad er det en del beite som også holder seg friske også under tørre forhold. Her er en del beiteareal

Ryddbeiter i skogen langs Skaddenvegen i oktober

under rydding. Innmarksbeite på innsida er avhengig av fuktighet og bør tilføres næring i form av husdyrgjødsel. Effektiv beitemark anslås kanskje til 50-60 daa og i gjennomsnitt betraktes som Tørt naturbeite.

2. Kubukta/Djupodden

Kubukta i juli.

Det minste arealet. Mye av arealet brukes som friluftsområde i turistsesongen. Området bør beites hardt vår og høst. Området som på kartet er avmerket som beitemark er vurdert til tørt/friskt

Friskere beiter i skogen under tørre forhold

naturbeite. Området inne i skog kan betraktes som noe friskere beite.

Effektiv beitemark kan anslås som ca 50 daa.

3. Sentralområdet/Tårntjernet.

Det største arealet. I området er det mye hytter og veier. En del av området har glissen skog med begrensa beite. Er å betrakte som tørt naturbeite. Anslått beiteareal (veldig usikkert) 50-70 daa med tørt naturbeite. Bildet viser typisk hvordan det så ut i en tørr periode i juli 2017.

4. Decca / Ankerplassen /Vestre Saltstein

Området ryddes for tiden. Viktig at det står igjen noen trær, det vil gi litt skyggevirksomhet og

Strandvegetasjon ved vestre Saltstein

området tørker ikke så fort ut. Det vil kunne gi bedre beiter. En del av arealene er veldig tette og har liten beiteverdi. Myra brukes til hestebeite, men er i ferd med å bli igjengrodd med sølvbunke. Trenger langt hardere beitepress med hest og kanskje maskinell beitepussing. Åpnes også for storfebeiting i perioder hestene ikke er der. Området rundt den gamle Decca stasjonen ryddes og blir bedre beiter. Antatt effektivt beiteareal er 40-50 daa

5. Øytangen området.

Totalt et stort område. Lite attraktive beiteområder utenom innmarksarealene . Til området hører Øytangen hvor inngjerda beiteareal er ca 48 daa i tillegg til 2,5 daa avsatt slått en gang

Nordjordet sett sørover i september

og beiting på høsten. Dette beitearealet på Øytangen besto av veldig mye mose og mindre med beiteplanter. Inngjerda slåttemark hadde ikke mose.

Beitedyr på Øytangen i september

Yttersida langs hele området er det mindre

Østre Saltstein tidlig i mai.

arealer med beite. Plommehagen ca 3-4 daa, er åpna for beiting. Området rundt kirkegården ca 8 daa, Østre Saltstein med ca 16 daa. Områder (løkkene) som er inngjerda ca 4 daa og Nordjordet med ca 8-10 daa blir først slått og senere høstbeita. Totalt areal blir over 90 daa. I tillegg er det en del beite inne skogen. Anslått til ca 15 daa effektivt beite. Det vil si ca 105 daa beite.

Arealene inni skogen er de beste beitenene. Vil kalle dette for middels til tørt beite. Totalt beiteareal er beregnet til 315 daa.

Satt inn i tabell blir fordelingen slik:

Område	Beregnet/vurdert beiteareal i daa	Type beite
1. Løkstad Skadden	55	Tørt beite
2. Kubukta/Djupodden	50	Tørt/friskt
3. Sentralområdet/tårntjernet	60	Tørt
4. Decca/Ankerplassen	45	Tørt/friskt
5. Øytangen	105	Tørt/friskt
Totalt	315	

Hvor mange beitedyr er det plass til på Jomfruland.

Det tas i denne beregningen ikke hensyn til eget innmarksareal som blir brukt til slått og beite. Har heller ikke tatt med mindre areal som bare brukes til hestebeite og som ligger utenfor de beitene som er beskrevet.

Tar en utgangspunkt i beregnet beiteareal og kvalitet på dette og bruker beregningsmodellen til Pehrsson (1992) og det er 315 daa med tørt naturbeite ville det være plass til $31,5 \cdot 0,7 = 22$ ammekuer m/kalv. Dersom det i perioder er bedre tilvekst på arealene (god fuktighet) kan en kanskje vurdere til 36-40 ammeku med kalv. Det kan i perioder være behov for tilleggsfôring som tilfellet var i 2017. I forhold til 1 ammeku med kalv kan det alternativt regnes med 2 hester eller 5 sauer m/lam.

Dagens dyretall (oktober 2017) er 7 melkekuer, 21 ammekuer, 38 ungdyr, 16 hester over 3 år og 9 hester på sommerbeite. Dersom de 7 melkekuene og 16 hester holdes utenom da de beiter på eget innmarksareal, blir behovet for areal følgende:

21 ammekuer m/kalv trenger 300 daa ved "tørt" beite og 150 daa med et friskere beite ellers. Regner vi så middels trenger det dyretallet ca 225 daa.

9 hester trenger tilsvarende 60, 30 og 45 daa

57 sauer trenger 190, 85 og 130 daa beite etter forventet kvalitet og produksjonsevne på beite. Sauen plukker mer når den beiter og er ikke avhengig av et tett bestand av beiteplanter som storfe, samtidig beiter de mer urter. En må derfor kunne forvente at sauen har et større beiteareal på skiftene enn storfe. Sauen er også veldig flink til å pusse beitene etter at storfe har beitet. Når en tar hensyn til disse faktorene i tillegg, kan en redusere arealbehovet til sau betydelig og det samlede areal på 315 daa burde være nok til alle dyra.

I et normalår vil derfor dagens dyretall passe bra. Færre dyr vil kunne gi dårligere avbeiting dersom det blir flere dyr vil det kunne gi bedre avbeiting, men kanskje også større behov for tilleggsfôring. Dette er imidlertid veldig væravhengig. Kalde og våte år gir oftest bedre beiter enn varme og tørre år, særlig på grunn av den tørkeutsatte jorda på Jomfruland.

Forslag til beiterækkefølge

Det er viktig med stort beitetrykk fra våren. Da er tilveksten raskest og for å få god avbeiting bør den første beitingen skje på et tidlig stadium. Da vil også mindre smakelige planter lettere bli beita, samtidig vil gjenveksten komme raskt etter at dyra er flytta. Utover sommer og høst vokser grasets seinere og behovet for større areal er til stedet. Det er også signalisert en antydning om at det ikke blir sau til sommeren, men dette er ikke avgjort enda. Det er behov for noe sau, ikke minst som en beitepusser etter at storfe har gått å beitet. Derfor vil sauen i dette forslaget bli satt opp og følge storfe i etterkant.

Begrensninger i bruk.

Andre faktorer som er viktig for valg av beitetidspunkt er forhold til skjøtselsplaner og turister. Turistsesongen er på sitt mest intense fra midten av juni til midten av august. Tidligere og seinere

enn denne perioden, er nok trafikken størst i helgene. Det vil alltid være beitedyr i områder med turister, men alle hytter har selv ansvar for å gjerde inn eget område.

Hestene går på egne inngjerda områder. De aller fleste brukshestene beiter på egne arealer nær garden (Saltverksmyra østre) eller innmarksarealer som leies. Det er viktig at arealene der hestene går, er inngjerdet for å unngå kontakt med folk. Det er mange som ønsker å inn på beiten og klappe og hilse på hestene. Dette kan skape uro blant hestene og ulykker kan skje. Løkkene inne i Øytangen området (nr 30 og 31) på tiltakskartet er også aktuelle beiter til hestene. Det er yttret ønske om at disse kan slås på sommer og beites på ettersommer og høst. Dette bør avklares på et årlig "beitemøte" i forkant av beitesesongen. Myra (nr 17) er et eget leid areal og brukes til hestebeite. Åpnes for storfebeite dersom hestene ikke er der. Har behov for beitepussing.

Det er kommet innspill fra Fylkesmann at sau ikke var ønsket i Øytangen området.

For området Østre Saltstein er det laget egen skjøtselsplan – beiteplan. Området er litt i gjengroingsfase og trenger et høyt beitetrykk på forsommer. Området bør ikke beites før en del av orkideene har avblomstret. Det vil passe med beiting i løpet av første halvdel av juni. Det bør brukes midlertidig elektrisk gjerde på nordsida av området for å styre beitetrykket.

Nordjordet ligger utenfor beiteområdet (nr 28). Det er laget en slåttemarksplan for arealet hvor det skal tas en litt sein første slått og det kan beites på ettersommer og høst. Dette arealet gjerdes inne på to sider med elektrisk gjerde. Kan være aktuelt som hestebeite hvis behovet er der.

Foreslått beiterekkefølge i utmarka på Jomfruland

Beiterekkefølgen tar utgangspunkt i at det lite sau og at den beiter etter storfe på noe av arealet.

Siden Det er Løkstad som har de fleste beitedyra er det naturlig at det tas hensyn til det.

1. Løkstadorrådet- Skadden (område 1)
Beitingen starter i dette området. Dyra beiter en kort tid. Viktig at dyra flyttes før graset er kortere enn 6-8 cm. Vil kunne gi rask ny tilvekst dersom det ikke er for tørt.
2. Kubukta/Djupodden. (område 2)
Dette arealet er en attraktiv badeplass og bør være nedbeita før badesesongen. Trenger høyt beitetrykk. Ved gode vekstforhold kan det være aktuelt med 2 beitinger på våren (veksle med Løkstad området) med 1-2 ukers mellomrom. Områdets verdi hadde økt dersom det kunne blitt brent tørrgras (fonne) i området i løpet av vinteren. Området trenger også gjerdetiltak før beiting.
3. Øytangen området (område 5)
Det er ønske fra forvaltningsmyndighetene at dette arealet tilføres beitedyr rundt eller før midten av juni. Som tidligere nevnt er det ikke ønske om sau beiter i området på dette tidspunktet. Viktig at arealet på Østre Saltstein får en god avbeiting på forsommer som tidligere nevnt. Jordene på Øytangen utvikler seg negativt med hensyn til beiteverdi da mosen er i ferd med å overta beite. Den har liten beiteverdi. Bruken av løkkene innenfor området tas opp på et årlig beitemøte.
4. Vestre Saltstein/Decca/Ankerplassen (område 4)
Neste beiteområdet som også trenger litt godt beitetrykk på sommeren. Her blir det ikke beiting før sannsynligvis slutten av juni.
5. Sentralområdet/Tårntjernet (område 3)

Dette er siste området i første avbeiting. Utviklingen har kommet langt på graset og det er et dårligere fôr. Et alternativ er også at sauene går på dette området når storfe skal beite på Øytangen. Der beiteplantene vokser i skyggen av trær, er de ikke så tørkeutsatt.

Bruken av beitemåter er også avhengig av nedbøren. I beitesesongen 2017 var det svært tørt og det var lite beite i hele juli og det måtte tilleggsfôres. Dette vil forrykke hele beiteopplegget og kanskje rekkefølgen. Når vi kommer utover sommeren avtar veksten og det er behov for å tildele etter hvert større områder. Valg av beiteområder på ettersommer vurderes i forhold til fuktighetsforhold og tilvekst. Det kan være aktuelt å beite både beiteområdet 1 (Løkstad området) og evt. tilbake til beiteområde 5 (Øytangen området). Da er det ikke nødvendig å gjerde inn Østre Saltstein spesielt. På høsten er det også naturlig å beite av egne innmarksarealer.

På slutten av sesongen bør også beiteområdet 2 (Kubukta/Djupodden) beites godt av. Det vil igjen gi grunnlag for godt vårbeite neste år. I høst, etter at den "offisielle beitesesongen" var over, var det et betydelig beite i dette området. Dette beite hadde vært godt nok for ammeku og livsau.

Inngjerding av beitene på Jomfruland.

Har tidligere vist inndeling av beitene på Jomfruland. Det aller meste av gjerdene består i dag av nettinggjerde og det var det som var ønska også framover. Det er viktig at ved framtidig bruk bør nyttes nettinggjerde av god kvalitet. Ved god stramming og ved bruk av overtråd, vil en kunne hindre at dyra bryter ned gjerde når de legger seg over. Bildene viser eksempler på gode gjerder. Det er

flere viktige punkt. Bruke grov nok stolper. Velge så rette strekk som mulig og lage avstivere der gjerde har en sving. Dessuten må stolpene settes djupt nok.

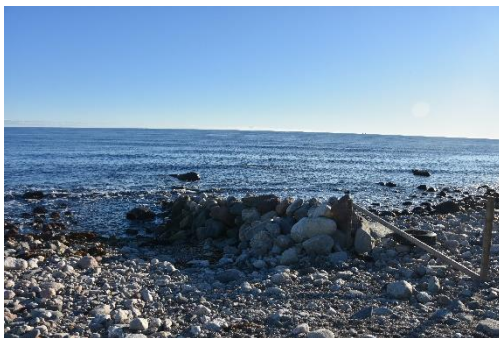
Solid og ordentlig gjennomført gjerdning.

Tiltak

Det er godt gjennom alle gjerdene og gjort en vurdering. Et generelt tiltak som bør gjøres snarest er å feste gjerde med nye kramper. Veldig mange steder er krampene på vei ut og gjøres ikke dette snarest, vil mange nettinggjerder bli ødelagte. Det kan også være behov for utbytting av stolper utover det som er nevnt under.

Under er det notert en del steder hvor det er et større behov for tiltak. Kan ikke garantere at denne oversikten er fullstendig. Behovet kan være større. Nummeringen som er brukt referer seg til nummereringen på etterfølgende karter.

1. Steingjerde og et ødelagt nettinggjerde må erstattes av et nytt nettinggjerde i ca 60 m lengde. Det er også vurdert å sette opp ny port i enden av Skaddenvegen. Denne porten er naturlig å bruke for å koble sammen beite 1 og beite 3.

Løsning av gjerdeproblematikken ut i sjøen.

Gjerde med behov for vedlikehold

Ny port er satt opp ned mot sjøen

2. Her er det behov for vedlikehold av port. Den har bare en hengsle og er tung å åpne.
3. I området mellom "Kubukta" og jordene på Saltverksmyra er det behov for en overtråd over eksisterende nettinggjerde i en lengde på ca 200 m.

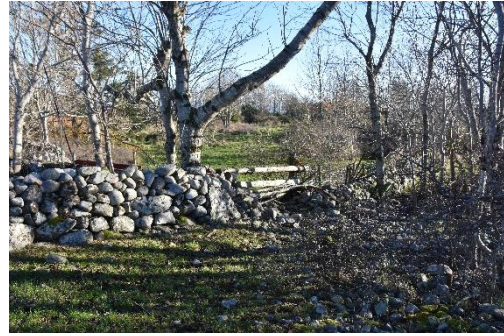
Behov for overtråd på gjerde.

Vurdere med en planke ekstra i gjerdet om det skal beites med småfe.

4. Området inn mot bebyggelse trenger inngjerding slik at dyra ikke beveger seg inn på plen. Kan løses med et midlertidig elektrisk gjerde om det ikke ønskes noe permanent.
5. Ved området inn mot campingplassen er det tregjerde. Dette er tilstrekkelig for storfe, men for småfe er mellomrommene for store og dyra vil kunne komme i mellom. Sette opp et bord eller en tråd i mellom vil være tilstrekkelig. Også portene bør kanskje endres, men slik de er i dag er de den billigste varianten.
6. Ved den vestlige inngangen til området er det ingen port. Ved beiting av området bør det settes opp en permanent port, sjøllukkende.
7. Kan være et alternativ til eksisterende gjerde og følge hyttegjerde ut i sjøen. (stipla linje på kartet)
8. Her er det planlagt nytt gjerde. Settes opp høsten 2017.
9. Her er det behov for oppstramming av gjerde, kanskje en del nye stolper. Kan være behov for helt nytt gjerde dersom stolpene ikke er gode nok.
10. Ved port og gjerde inn til innmarka bør det vurderes ny port og vedlikehold av gjerde.
11. Gjerde langs veien har behov for opprusting.
12. Det er laget ny port høsten 2017 ned til Tårnbrygga. Fungerer bra.
13. Her er det behov for reparasjoner og vedlikehold.
14. Her er det behov for å sette opp nye stolper. Kan kanskje vurderes å nytte eksisterende gjerde, men må sette på en overtråd.
15. Svært lavt gjerde. Bør sette inn nye stolper og få på en eller flere overtråder.

16. Her bør det være mulighet for å sette inn en ordentlig port/grind for beitedyra mellom beite 3 og beite 4 slik at beite 3 (Sentralområdet/Tårnbukta) og 4 (vestre Saltstein/Decca/ Ankerplassen) blir kobla sammen uten at en trenger å åpne porten ved hovedveien ved Hovedgården når en skal flytte dyra.
17. Myra brukes til hestebeite og er gjerda ute fra resten av beiteområde 4 når hestene går der.

Lage en ordentlig port/grind til beitedyra.

Behov for nye gjerder rundt hele område

Det er behov for rydding og nye gjerder rundt nesten hele beite. Total lengde er ca 480 m. Det bør også lages ny port inn til beiteområdet.

18. Trenger ny port eller klyv nede på stranda da dette er en del av turveien til folk. Er også behov for å sette opp et gjerde eller en elektrisk tråd over steingjerde for å unngå at dyra ødelegger steinmuren når de prøver å bevege seg fra det ene til det andre beite.

Behov for gjerde eller stolper med en til 2 tråder og en port eller klyv.

19. Etablere en vannpost som er tilgjengelig fra begge sider av gjerde. Er kommunalt vann på Vestre Saltstein.
20. Et eventuelt midlertidig elektrisk gjerde settes opp for å kunne øke beitetrykket på Østre Saltstein og holde dyra innenfor området i forbindelse med skjøtselsplanen som er laget for området.
21. Vurdere å tette bedre under gjerdet i kløfta. Bare aktuelt om det sau som beiter i området. Bør også sette opp en overtråd på gjerdet.

22. Klyvet bør endres på så dyr ikke kommer gjennom. Også heve gjerdet på siden.

23. Gjerding ut i sjøen er vanskelig. Været er hardt på utsida. Har ingen gode råd å gi.

24. Lage ny port som kan stenges. Må være såpass bred at beitedyr kan passere. Er kommunikasjon mellom beite nr 4. (Østre Saltstein) og beite nr 5 (Øytangen). Alternativ plassering av port er ved nr 26 (oppe ved hovedveien). Dersom det lages ny port her

Manglende port og dårlig klyv

er det ikke behov for klyvet. Dersom den nye porten vurderes å anlegges ved nr 26 bør klyvet utbedres.

Overtråd, stengsel i kløft og klyv ved Vestre Saltstein.

Havet bender og bryter på gjerdet.

25. Fjerne tre som har lagt seg over gjerdet og rette opp gjerdet.

26. Alternativ plassering av port mellom de to beitenene.

Flytting av port mot fotografen

27. Flytte port nordover og gjerde ferdig langs tomtegrense ved vei i nærheten av Nordgården slik at dyr ikke kommer gjennom og havner på innmarka.

Vindfall over gjerdet

29. I eikeskogen skal det være naturlig forynging av eiketrær uten at beitedyr har tilgang til arealet. Gode gjerder og det er anlagt flotte klyv for de som vil inne å se.

30. Løkkene 30 og 31 kan stenges slik at de enten slås først og beites etterpå eller de bare brukes til beite, fortrinnsvis hestebeite. Bør avklares på et beitemøte før beitesesongen.

31. se over.

28. Nordjordet- er en slåttemark som beites på høsten. Hører til Øytangen beite og det er naturlig at det beites av storfe eller hest. Ikke aktuelt med permanent gjerde, men gjerdes med elektrisk i den vestre og sørlige del (resten har nettinggjerde). Hvis det skulle beites med sau trengs minst tre tråder. Storfe som regel en tråd er nok.

32. Fjerne tre som har velta over gjerdet og rette opp gjerdet.

Ødelagt gjerde med nordjordet i bakgrunn

33. Et flott steingjerde som har litt behov for reparasjon. Kan være aktuelt å sette opp en elektrisk tråd for å hindre at kuene river ned mer av steingjerdet.

34. Steingjerde rundt Plommehagen er i forfall. Det er gjerdet med netting på vestre side så det er ikke behov for tiltak så lenge Plommehagen bare skal beites.

Fint steingjerde

35. Beite i plommehagen består av mye mose. Særlig er mosen der det ikke får gleden av løvfallet og den skyggen løvtrærne gir på sommeren. Her er det også en vannpost.
36. Plankegjerdet på østsiden av tunet på Øytangen hindrer ikke sau i å passere inn. Tiltak avhengig av om det beites med sau.
37. Øytangenjordet består i store områder bare av mose og er et dårlig beite. Området som slås og beites på høsten inneholder ikke mose.

Kostnader på tiltak.

I kostnadene til gjerding og oppsetting av porter og grinder er det mange priser og kvaliteter. Jeg har valgt en pris og som ikke er det billigste alternativet. Kan være aktuelt å innhente tilbud dersom det skal kjøpes inn mer materiell.

Har satt opp følgende priser som utgangspunkt (litt grove anslag):

Pris grinder ca 3 – 4000 kr avhengig av bredde (galvanisert stål) + arbeid

Porter ca 1500 kr + arbeid

Nettinggjerde: Veldig avhengig av kvalitet, men ved god kvalitet 120-190 kr pr. meter ferdig oppsatt med overtråd. Der det er svært mye arbeid med rydding og fjerning av gammelt gjerde kan det bli enda dyrere.

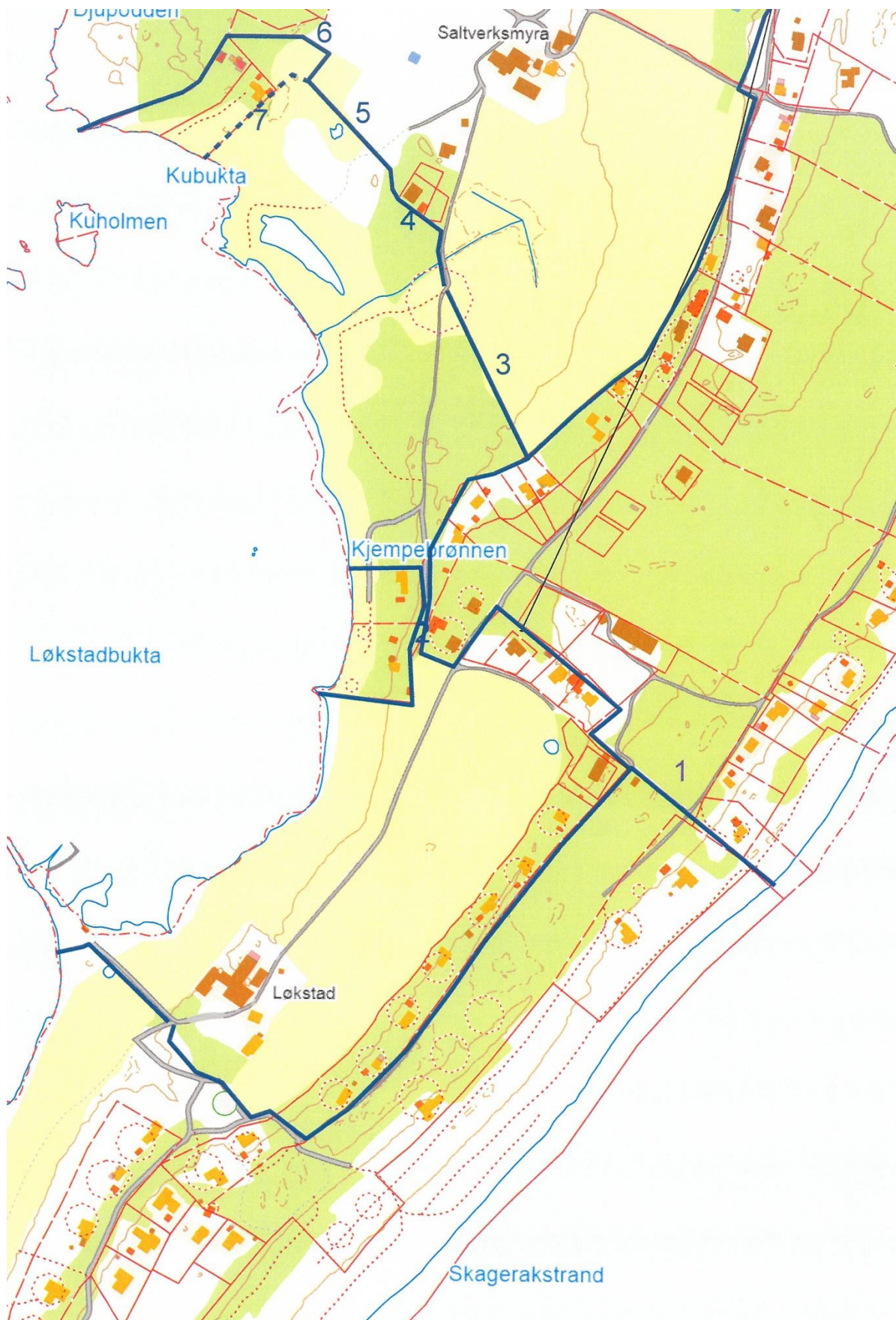
Permanent trådgjerde med 1-2 tråder i kombinasjon med eksisterende steingjerder. 50 kr pr m.

Oversikten under (tabellen) er også et grovt anslag. Mange steder er det en skjønnsspørsmål om det holder med vedlikehold eller det må settes opp på nytt gjerde. Oversikten kan derfor ikke regnes en

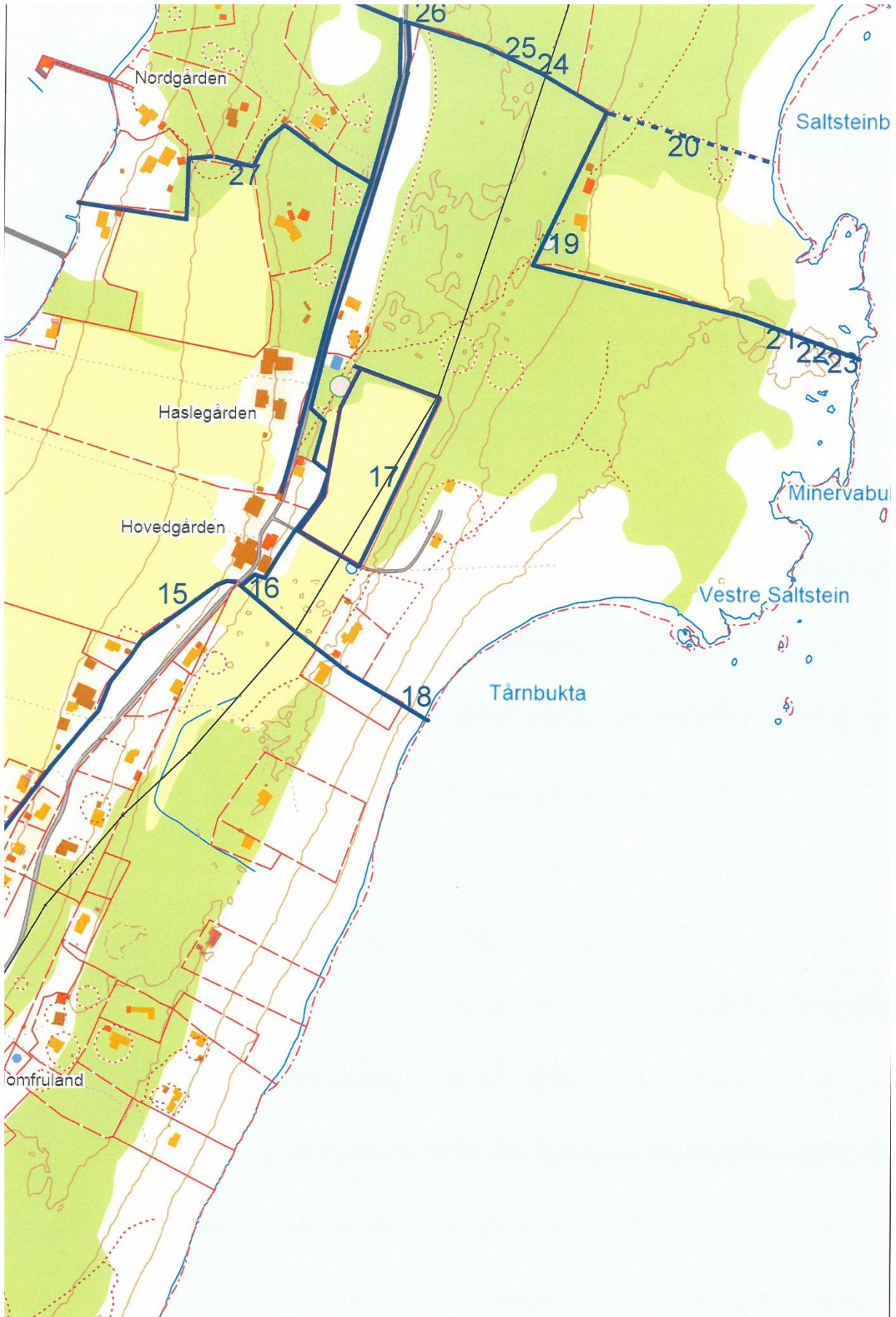
eksakt oversikt men gir et begrep om den totale kostnad. Noen av tiltakene jeg har satt opp, kan av andre vurderes som mindre viktige og at noen ville ha prioritert andre tiltak.

Sted (nr)	Behov	Omfang	Pris i kr	Totalpris i kr
1	Nytt nettinggjerde med overtråd	60 m	150	9000
1	Port nede på stranda	1 stk	2500	2500
2	Ny grind	1 stk	4000	4000
3	Overtråd over nettinggjerde	200 m	20	4000
4	Gjerde ved eiendom	80 m	100	8000
5	Tråd for å tetting i plankegjerde	135 m	20	2700
5	Porter	2 stk	2500	5000
6	Port	1 stk	2500	2500
9	Foreløpig vanlig vedlikehold			
10	Foreløpig vanlig vedlikehold			
11	Foreløpig vanlig vedlikehold			
14	Nytt gjerde	Ca 100 m	120	12000
16	Ny grind	1 stk	4000	4000
17	Nytt gjerde rundt Myra	480 m	190	91200
17	Ny grind	1 stk	4000	4000
18	Overtråd gjerde	60 m	20	1200
18	Ny port	1 stk	2500	2500
21-23	Diverse småarbeide klyv, tråd			2000
24	Ny bred port/grind (klyv)	1 stk	4000	4000
26	Alternativ til 24			
27	Ny grind	1 stk	4000	4000
27	Nytt gjerde	40 m	150	6000
33	Oppsetting av permanent elektrisk trådgjerde (pri 2)	200 m	50	10000
Sum Kostnad				177300

I tillegg kan det være behov for utskifting av stolper.

Andre tiltak.

Beitepussing

Beitepussing er aktuelt bare på arealer hvor det er mulig for maskinell høsting. Fordelen med beitepussing er å hindre dårlige beiteplanter i å bre seg og at planter som har kommet for langt i utvikling ikke skal hindre ny vekst. Pussing vil gi et bedre grunnlag for neste avbeiting. Ved pussing av arealer vil planterester som ligger igjen gi en svak grønningseffekt. Riktig beitestrykk og beita på et så tidlig stadium som mulig vil gi mindre vrakplanter. Allikevel vil det alltid noen steder være behov. Det anbefales at beitelaget disponerer en beitepusser. Den lille grønningseffekten vil på mange av arealene faktisk ha en svak positiv effekt både på beitekvalitet og mangfold.

Tilsyn i beitesesongen.

Tilsyn av dyr har i perioder vært litt tilfeldig. Dyr bryter seg gjennom gjerder, de kan mangle vann eller andre uforutsette ting kan skje. Det er behov for en organisering slik at når det oppstår problemer så kan disse kan løses relativt raskt. I turistsesongen, som faller sammen med slåttesesongen, kan det ofte skape problemer å rykke ut raskt nok når arbeidsoppgavene står i kø og en i tillegg kanskje driver på fastlandet. Vil anbefale at det blir ansatt en person f.eks i perioden 20 juni til 20 august som skal ha ansvar på å følge opp dyra, gjøre enkle vedlikeholdsoppgaver av gjerdene, sørge for flytting av dyr osv. Stillingsstørrelse må vurderes av beitelaget. Dersom personen ble utstyrt med en vakttelefon, ville det også redusere trykket for dyreeierne i den mest hektiske perioden. Finansiering av en slik stilling burde kunne fordeles av tilskudd fra organisert beitebruk, utvalgte kulturlandskap, Jomfruland nasjonalpark og brukerne sjøl. Jomfruland Nasjonalpark bør være den største bidragsyteren jfr. det som er skrevet under avsnittet om beiteavtaler.

Beitelag.

Jomfruland landbrukslag er etablert, men har ikke fått organisasjonsnummer og kan ikke søke om offentlige tilskudd. Det er viktig at dette kommer på plass med vedtekter som er tilpassa behovet og som godkjennes i Brønnøysund. Dette bør være et prioritert arbeid. Dersom dette skaper store problemer, anbefales det å etablere Jomfruland Beitelag og bruke standardvedtekter. Dette kan i ettertid bli en del av Jomfruland landbrukslag.

Informasjonsskilt

Det er ønske om å sette opp noen informasjonsskilt. Disse skal inneholde informasjon om beitedyra, hvordan folk skal oppføre seg i forhold til dyra og telefonnummer til hvem som skal kontaktes med mer. Se vedlegg 1 på tilsvarende plakat som ble laget og satt opp på Langøya. Det er også ytret ønske om båndtvang hele året. Denne saken tas opp med kommunen.

Beiteavtaler.

Det er et ønske at det lages beiteavtaler der det ikke finnes. Det er beitelaget som på vegne av sine medlemmer bør sørge for at disse avtalene kommer på plass. Standard avtaler finnes på flere steder bl.a. hos Norsk Sau og Geit på adressa <http://www.nsg.no/standardavtaler-m-m/category658.html> Dette er en enkel avtale som er grei å forholde seg til. Ønsker en mer omstendelig avtaler ligger et forslag fra Norges Bondelag i vedlegg 2.

En bør kunne ta utgangspunkt i disse avtalene og tilpasse behovet.

I forhold til Jomfruland Nasjonalpark sier "Forskrift om vern av Jomfruland nasjonalpark, Kragerø kommune, Telemark" i §1, formålsparagrafen at " I sone A er det et spesielt formål å bevare naturtyper som skogshagemarker, naturbeitemarker, slåtteenger, strandenger og lauvingstrær, jf. kart som følger av § 2." Om det ikke er, bør det inngås en avtale slik at Nasjonalparken tar kostnaden med hold av gjerder, godtgjørelse for tilsyn og vedlikehold av gjerder. Slik det gjøres i andre områder.

Vannposter.

I og med at beiten er lagt opp tilnærma slik det fungerer i dag, er det vanningsplasser på de fleste beitearealene. Opplegget rundt slike vannposter kan være forskjellige. Bildet viser et eksempel som brukes i dag og er plassert innenfor Øytangen beiteområde ikke langt fra den sørlige porten. Viktig at beitelaget har god rutiner på tømning av slik etter endt beitesesong.

Det er behov for en vanningsplass i delet mellom Østre og Vestre Saltstein som kan nyttes når det beites på begge steder. Det er uttak for kommunalt vann ved Østre Saltstein. Se kartet og pkt 19.

Ellers var signalene fra kommunen at dersom det er behov for flere vannposter, ville de ha et ansvar for at dette ble gjort på en ordentlig måte. Viktig å ta kontakt med dem dersom det er aktuelt å legge opp noen nye punkter. Innenfor nasjonalparken må dette også avklares med nasjonalparkstyret.

Oppsummering

Etter en vurdering av beite vil det være plass til ca 25 ammekuer m/kalv, ca 50 vfs sauer og 8-10 hester under normale forhold. Lengre tørkeperioder vil øke behovet for tilleggsfôring eller bruk av egen innmark. Under gode vekstforhold hele sesongen kunne antall dyr vært noe høyere, men dette vet man ikke før sesongen er over.

Kostnad med opprustning av porter, grunder og gjerder ligger i størrelsesorden 150-200.000 kr pluss midler til årlig vedlikehold (5-10.000 kr)

Vedlegg 1. Eksempel på plakattekst fra Langøya

BEITEDYR PÅ LANGØYA

Fra 2012 vil det være storfe på beite på Langøya om sommeren. Dette foregår som et samarbeid mellom Bamble kommune, Fylkesmannen i Telemark og dyreeier Svein Jonassen.

Formålet er å gjenskape det åpne landskapet på øya. Kuene vil hjelpe til å holde høyt gras, kratt og busker nede.

Det er satt opp porter, grunder og gjerdeklyv slik at gjerdene i området ikke skal være til hinder for bruk av øya til friluftsliv.

Husk dette når du bruker området:

- **LUKK ALLE GRINDER OG PORTER**
- Det er båndtvang for hund hele året på Langøya
- Ikke mat kuene
- ... og ha en fin tur i det åpne kulturlandskapet 😊

Kjøttfe – dette er raser hvor kua før opp egen kalv til kjøttproduksjon

Kontaktinformasjon

Dyreeier: Svein Jonassen, tlf 95 733 842

Ansvar for gjerder, porter etc: Fylkesmannen i Telemark, tlf 40 03 46 49

Ansvar for tilrettelegging av friområdene: Skjærgårdstjenesten i Bamble, tlf 91 36 50 18

Vedlegg 2. Mal beiteavtale Norges Bondelag

Norges Bondelag

2005-02-09

LEIEKONTRAKT FOR BEITEAREAL

Mellom:.....

fødselsnr.:.....

adresse:.....

heretter kalt leier

og..... heretter kalt eier

er i dag inngått leieavtale om leie av jord på eiendommen:

gnr....., bnr.....i.....kommune

på følgende vilkår:

§ 1 LEIEFORHOLDETS OMFANG

Eier leier ut følgende arealer:

Totalt antall dekar:hvorav dekar er innmark.

I tillegg til leie av jord skal leietaker også disponere.....

.....

Det vises til vedlagte kart hvor arealene er nedtegnet.

§ 2 LEIESUM

Leiesummen utgjør:

kr.....,- pr. år.

Eier har rett til å regulere leiesummen, jfr. § 9.

Leien forfaller forskuddsvis den..... Beløpet overføres til eiers

konto nr.:

Det stilles bankgaranti for et beløp stort kr. til sikkerhet for oppfyllelse av denne kontrakt.

Arealtilskuddet for beiteområdet tilfaller leier etter gjeldende regelverk.

§ 3 LEIEFORHOLDETS TILTREDELSE

Leieforholdet tiltres den:

§ 4 LEIETAKERS BRUK AV AREALENE

Arealene må kun benyttes til beitedyr.

Det er avtalt følgende min..... og maks..... antall dyr leier kan ha på beite.

Dersom dyreantallet fører til alvorlige skader på beitet, kan eier eller leier forlange at dyretallet reduseres. Dette gir rett til justering av leien i forhold til dyrereduksjonen. Tilsvarende gjelder om beitet viser seg å tåle flere dyr enn avtalt.

Leier har adgang til å lagre utstyr m.v. som er en del av leiers egen virksomhet. For øvrig vises til naboloven og helsetjenesteloven

Arealene må ikke brukes på en måte som er til ulempe og sjenanse for naboer, ved støy (motorcross, snøscooter og lignende), lukt m.v.

Avfall av ekstraordinært omfang (plast o.l) må bringes bort av leietaker for egen regning og må ikke under noen omstendighet graves ned på eiendommen.

Planering, nedhugging av trær og kantvegetasjon eller andre ikke ubetydelige inngrep på eiendommen må ikke foretas uten eiers samtykke og eventuelt samtykke fra landbruksmyndighetene der dette er påkrevet.

Arealene inngår/ inngår ikke i leiers eventuelle jaktrettigheter i området.

Det skal/bør etableres og gjennomføres miljøplan for området.

Leier må oppfylle gjeldende gjerdeholdsbestemmelser. Leier har alt ansvar for dyr på beite som forårsaker skader på tredjemann. Det vises til gjerde- og beiteloven.

§ 5 LEIERS VEDLIKEHOLDSPLIKT

Det påhviler leier å holde alle arealer i hevd etter jordlovens bestemmelser.

Vedlikeholdsplikten omfatter jordsmonn, gjerdehold, åpne og lukkede grøfter, forhindre erosjon m.v.

Leier plikter å behandle de leide arealene med tilbørlig aktsomhet, og blir erstatningspliktig for all skade som skyldes ham selv eller folk i hans tjeneste, faste eller tilfeldige. Den erstatningsplikt leietaker har, omfatter også enhver utgift som følger med utryddelse av floghavre dersom eiendommen var fri for det på tidspunktet for leiers overtakelse.

Oppfyller ikke leietaker denne forpliktelsen, er eier berettiget til å la vedlikeholdsarbeidet utføre for leietakers regning.

§ 6 LEIEFORHOLDETS VARIGHET

Leieforholdet varer til den

Leieren har rett til å fornye kontrakten i ytterligere år, men skal da gi utleier skriftlig varsel om dette minst 6 måneder før leieperiodens opphør. Leier har ikke rett til fornyelse, hvis eier selv - eller hans familie - skal disponere arealene til egen virksomhet.

§ 7 OPPSIGELSE AV LEIEFORHOLDET

Partene har adgang til oppsigelse av leieforholdet under følgende forhold:

Dersom eier eller leier dør kan leieforholdet sies opp.

Dersom leier slutter med dyrehold kan leieforholdet sies opp.

I forbindelse med skifte på eiersiden (salg, generasjonsoverdragelse) kan leieforholdet sies opp.

Oppsigelse av leieforholdet etter denne bestemmelse må gjøres skriftlig. Kontrakten gjelder deretter i ett år fra førstkommende 1.januar etter at oppsigelsen er mottatt.

§ 8 LEIEFORHOLDETS OPPHØR

Leier skal ved leieforholdets opphør tilbakelevere de leide arealene i forsvarlig vedlikeholdt stand. Jorda skal framstå og være i tilnærmet samme stand som på overtakelsestidspunktet.

Spesielt hva gjelder gjerder som er oppsatt på overtakelsestidspunktet og gjerder som leier setter opp er det avtalt følgende i forbindelse med leieforholdets opphør:

.....

.....

.....
Investeringer og utbedringer av ikke ubetydelig grad som leietaker i samråd med eier har foretatt på eiendommen må eier kompensere for ved leieforholdets opphør. Dette gjelder for eksempel grøfning, planering og lignende. Utover dette kan leier ikke påføre eier kostnader ved investeringer på eiendommen.

§ 9 LEIETAKERS AVTALEBRUDD

Leietaker kan ikke sette frem motkrav på utleier med mindre motkravet er erkjent av ham eller er rettskraftig avgjort ved dom eller forlik. Ved for sen betaling av leie eller tilleggsytelser som foran nevnt, beregnes 1% rente pr. påbegynt måned.

Gjør leieren ellers noe vesentlig brudd på leieavtalen, kan utleier heve avtalen med øyeblikkelig virkning, og leieren plikter da å stille arealene til utleiers disposisjon. En leietaker som misligholder avtalen, plikter å betale leie for den tid som måtte være igjen av leietiden med fradrag av det som utleier måtte få inn ved ny utleie

Bankgarantien nevnt i § 2 gjelder også for ethvert ansvar som leier pådrar seg i henhold til kontrakten.

§ 10 LEIEREGULERING

Leiesummen skal reguleres i forhold til kornprisene (bygg) og areal- og kulturlandskapstillegget.

Leieprisen reguleres hver gang prisen på korn (bygg) og areal- og kulturlandskapstilskuddet har steget/sunket med mer enn 15%.

§ 11 OVERDRAGELSE AV LEIERETTEN

Leietaker har ikke rett til, uten utleiers forutgående skriftlige samtykke, å overdra denne kontrakt til en annen person, selskap eller institusjon.

Videreleie kan ikke skje uten utleiers forutgående skriftlige samtykke.

Utleier skal ha anledning til å godkjenne videreleiekontrakten i sin helhet før skriftlig samtykke eventuelt gis.

§ 12 TINGLYSING

Nærværende kontrakt kan tinglyses. Leier bærer alle omkostninger i forbindelse med kontraktens opprettelse og tinglysingen av denne.

§ 13 SÆRLIGE BESTEMMELSER

Nærværende leiekontrakt er utstedt i to eksemplarer, ett til hver av partene.

Vestfold, den

Som eier:

Som leietaker:
